

13:30 - 14:30

KEYNOTE IRENE VAN STAVEREN

#KOOLSTO

International Institute of Social Studies

Van extractie naar regeneratie: een economisch systeem voor natuurlijke koolstofvastlegging

Irene van Staveren, professor of pluralist development economics
Institute of Social Studies, Erasmus Universiteit Rotterdam

Keynote voor de Nationale Top Natuurlijke Koolstofvastlegging
Baarn, 16 juni 2026.

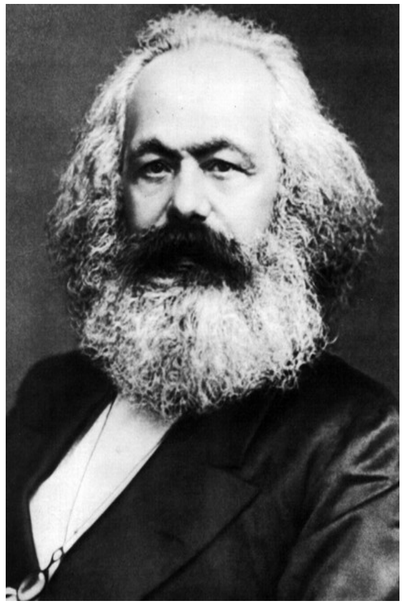
Erasmus University Rotterdam
Make it happen.

Het economisch systeem is stuk

- Kapitalisme draait om kapitaal-accumulatie -> concurrentie *dwingt* tot winstmaximalisatie

-> Winstmaximalisatie *dwingt* kosten te externaliseren -> K domineert L & natuur

-> Kapitalisme breidt uit o.a. door natuur om te vormen naar K voor rendement

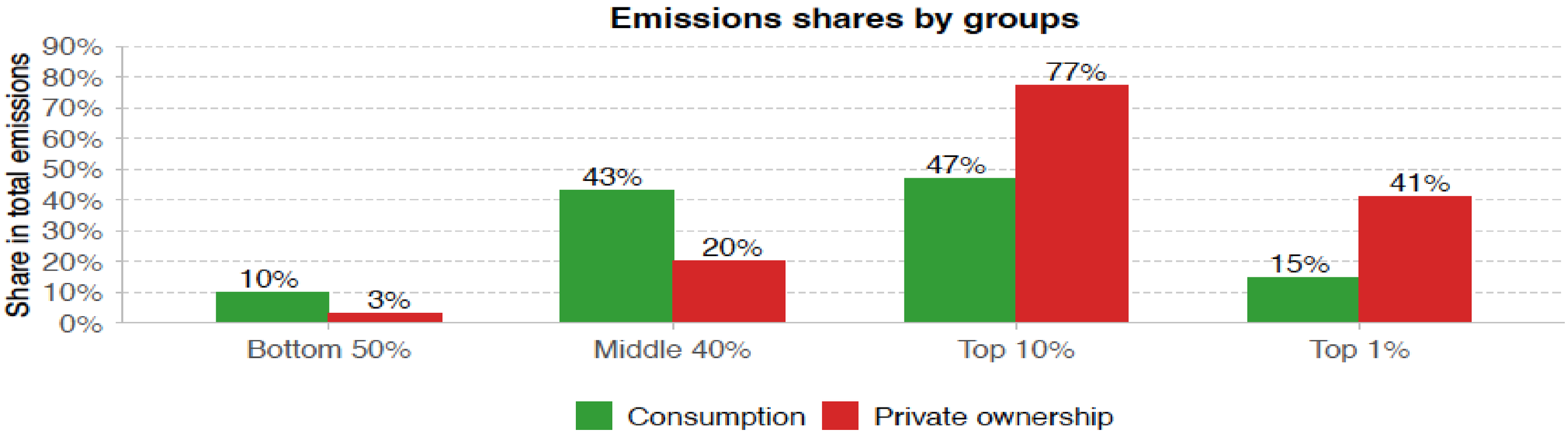

Kapitalisme-paradox 1: heeft de markt nodig maar ondermijnt marktwerking met monopolisering

Kapitalisme-paradox 2: negatieve externaliteiten en nieuw K ondermijnt de basis van de economie

Figure 4. The wealthiest account for a disproportionate share of global emissions

Bron: World Inequality Report 2026

Kapitalisme: rendementsdenken ipv erkenning intrinsieke waarde

- “Investeren in je relatie (partner) rendeert”

… totdat de ‘geïnvesteerde’ die logica doorkrijgt …

- ”Als we een prijskaartje aan de natuur hangen, dan wordt het gewaardeerd”

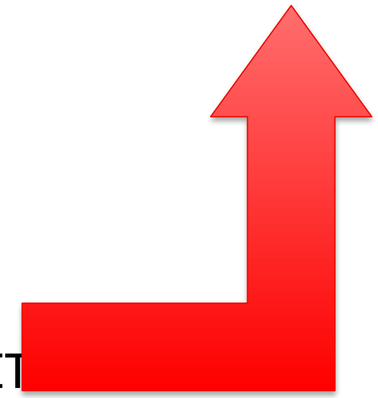
… een walvis is 2 miljoen dollar waard volgens het IMF …
… Gemeente Amsterdam beschouwt haar bomen als ‘natuurlijk kapitaal’

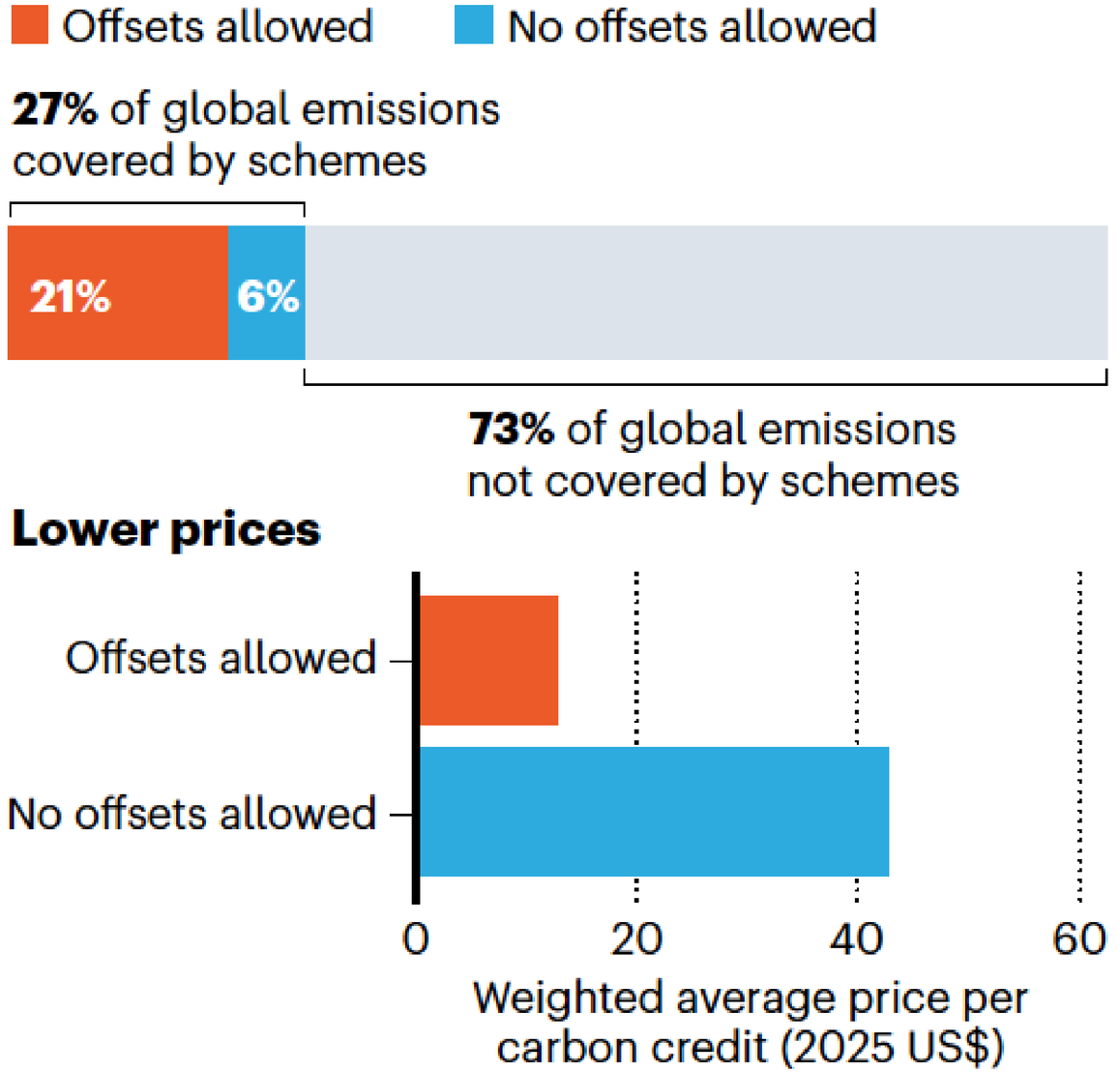
- “Als we natuurbescherming & klimaat in stukjes verhandelen, dan is er een incentive om het te beschermen”

… *ETS had jarenlang veel te lage prijs* -> geen incentive voor stop van fossiele brandstof

… *Carbon Credits vertragen CO2 daling:*

- veel projecten zijn niet goed te verifiëren
- koolstof blijft vaak maar kort opgeslagen
- projecten zijn vaak niet additioneel
- handel verlaagde de prijs voor CO2 uitstoot in het ET

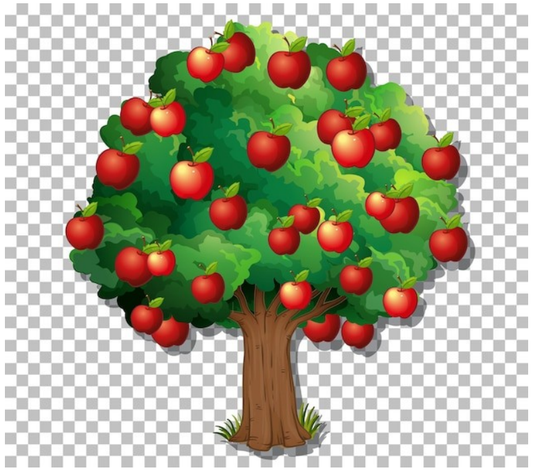
Bron: Macintosh, Rockström et al., 'Carbon Credits are Failing to Help with Climate Change – Here's Why', *Nature* vol. 646, 12 October 2025, pp. 543-546.

Het kapitalisme is met de markt aan de haal gegaan: Karl Marx

- Standaard ruil: C -> M -> C’ -> M’ -> C’’

 *Gebruik*swaarde (van C)

-> **Effectiviteit: welzijnsdoel bereiken**

- Kapitalistische ruil: M -> C -> M’ -> C’ -> M’’

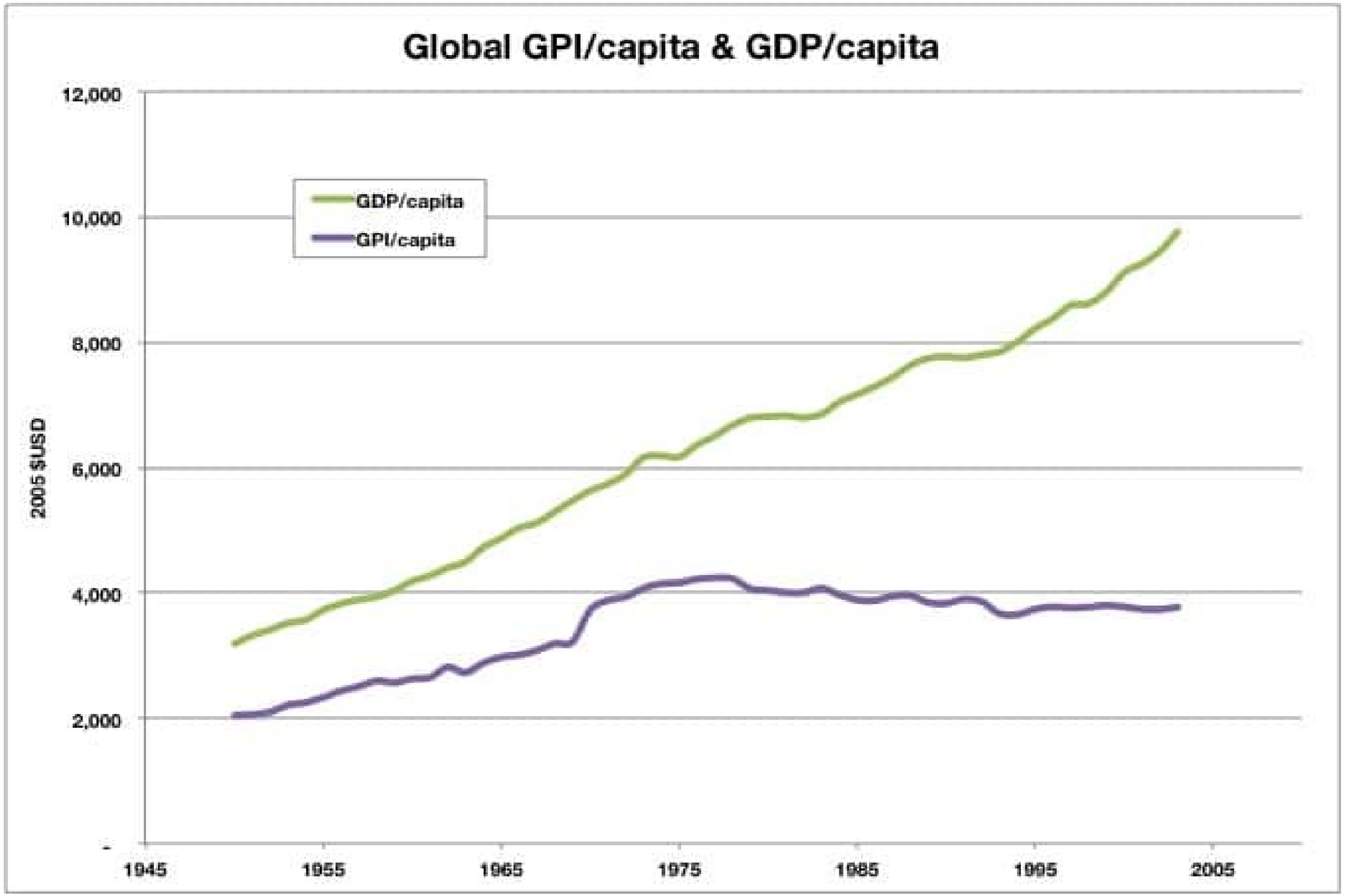
 Ruilwaarde (voor accumulatie K)

-> **Efficiëntie als winstmaximalisatie**

Nordhaus: 3,5 graden opwarming is *optimaal*

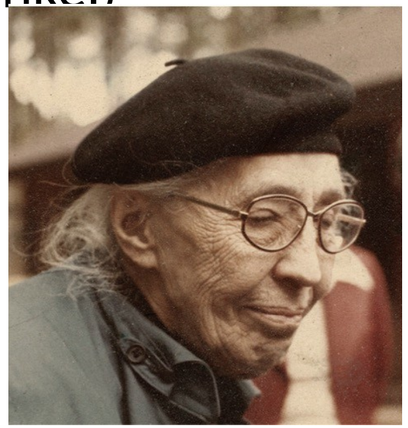
GDP versus Genuine Progress Indicator in VS 1950-2005

Bron: economicshelp.org

Post-Kapitalisme: markt voor mens en planeet

- Doel: Common Good (Verdrag v Parijs; SDGs; Biodiversiteitsverdrag; etc.)
- Bedrijven binden K vast aan common good (coops; steward-owned; onderlingen)
- Negatieve externaliteiten belasten (carbon tax; verschuiving van L naar K en in btw)
- Positieve externaliteiten belonen (EU-subsidie natuurinclusief boeren)
- Klimaatrisico's van investeringen inprijzen ('bruine' assets van banken)
- Kortere ketens i.p.v. monopolie-schaalvoordelen (crowdfunding + boerderijwinkel)
- *Efficiëntie als minimalisering van verspilling* (Margaret Reid, 1942)

Efficiëntie als minimalisering van verspilling: lessen uit ecologie

- *Buffers* voor slechte tijden
  - Waterbuffering tegen overstromingen en droge tijden
  - Werknemercoöps tijdens Covid: tijdelijk lager loon

- *Diversiteit* om onzekerheden tegemoet te treden
  - Biodiversiteit ondersteunt weerbare bossen
  - Heerenboeren: strokenteelt tegen plagen

- *Begrenzingen* om effectiviteit te waarborgen
  - Voldoende bos gaat opwarming & erosie tegen
  - Irrigatie-commons Nepal: rijkste boer aan het einde van het kanaal

Efficiëntie = veerkracht

Economische waarde natuurlijke koolstofvastlegging

- <u>Opportunity-kosten-route:</u>
  - Verlaagt (iets) reeds uitgestootte CO2 -> voorkomt toekomstige kosten opwarming
  - Draagt bij aan circulair maken van de economie -> voorkomt nieuw materiaalgebruik

- <u>Positieve externaliteiten-route:</u>
  - (zie volgende slide)

- <u>Verlaging klimaatrisico-route:</u>
  - (zie volgende slide)

Positieve externaliteiten van natuurlijke koolstofvastlegging

- Versterkt biodiversiteit
- Versterkt bodemvruchtbaarheid
- Draagt bij aan lokale afkoeling
- Helpt waterbuffering
- Helpt luchtfiltering van fijnstof
- Heeft positief effect op mentale gezondheid

Klimaatrisico’s van assets op bankbalansen

- Toezichthouders waarschuwen al voor financiële risico’s van ‘bruine’ assets:
  - Waarde van aandelen in fossiele-energiebedrijven zal dalen
  - Waarde van bedrijven die omschakeling naar duurzame energie uitstellen zal dalen
- Toezichthouders beginnen oog te krijgen voor financiële risico’s van ‘groene’ assets:
  - Verlies van biodiversiteit van extensieve landbouwgrond
  - Verlies van bodemvruchtbaarheid van extensieve landbouwgrond
  - Risico op verdroging van landbouwgrond met lage grondwaterstanden
  - Risico op vrijkomen CO2 uit natte gronden bij verdroging

Natuurlijke koolstofvastlegging als verdienmodel

Kapitalisme: rendementsdenken -> iedereen in de keten verdient

- Incentive op sequentiële kortdurende projecten
- Incentive op niet-additionele projecten
- Incentive op kopen van CC om door te gaan met CO2-uitstoot
- CC verlagen carbonprijs in Emissie-Trading Systems -> paard achter de wagen spannen

Post-Kapitalisme: investeren in common good -> eigenaren kunnen verdienen:

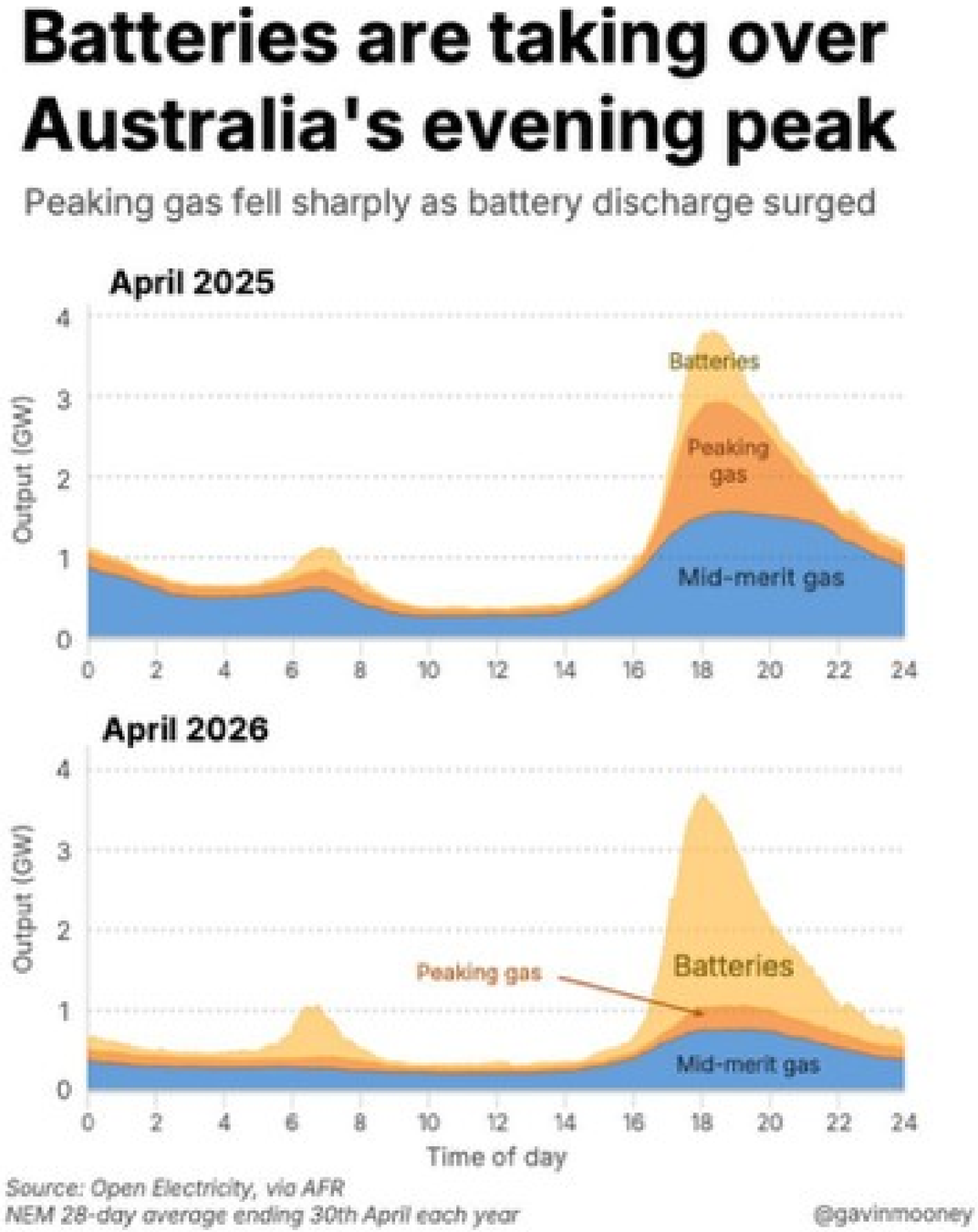
- Opportunitykosten legitimeren subsidie
- Ketenverkorting via coop of steward-owned kan kosten besparen
  - boer-bouwmaterialen-bouwbedrijf
  - bosbouw-bouwbedrijf
- Positieve externaliteiten legitimeren:
  - lagere gemeentelijke belastingen
  - lagere pachtprijs
- Verlaging klimaatrisico's legitimeren:
  - lagere premies verzekeringen
  - korting op rente bankleningen
  - bank investeert in koolstofvastlegging
- Certificering is nuttig middel maar:
  - >100 jaar/1000 jaar
  - additioneel

Verminderen CO2-uitstoot is veel effectiever dan vastlegging:

Zonnepanelen + batterijen ->

- Avond-gaspiek bijna verdwenen in 1 jaar tijd
- Gemiddelde elektriciteitsprijs is met ruim 10% gedaald

- Zeer effectieve daling CO2
- Zeer efficiënte investering
- Batterijen zorgen voor veerkracht

Conclusie

Koolstofvastlegging is goede second-best optie *maar zonder handel tbv uitstootcompensatie*